

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Навчально-науковий інститут лісового
і садово-паркового господарства
Кафедра відтворення лісів та лісових меліорацій

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ ТА ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН, ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ АНТРОПОЦЕНУ

(присвячена 100-річчю кафедри відтворення лісів
та лісових меліорацій)

6-8 листопада 2019 рр.

м. Київ, Україна

ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЛІСОВІДНОВНІ ПРОЦЕСИ У ДУБОВИХ ЛІСАХ НПП «ГУЦУЛЬЩИНА»

*В.П. Лосюк, О.О. Погрібний, кандидати сільськогосподарських наук,
Національний природний парк «Гуцульщина», м. Косів, Україна*

Дубові ліси на території НПП «Гуцульщина» є найменш поширеними і займають 7,6% вкритих лісом земель, наданих в постійне користування Парку, та 5,7% земель, наданих без вилучення у користувачів. Діброви в умовах Парку зосереджені на межі свого природного ареалу на висотах 300-600 м н.р.м. і продуктивність деревостанів у них є нижчою, ніж лісостанів інших лісотвірних порід, а саме – букових, ялинових, ялицевих. Так, майже на половині площі (49%) дубові деревостани ростуть за першим класом бонітету, а на другий бонітет припадає майже така ж сама площа (47%). Дубові деревостани Парку загалом є середньоповнотними і лише на 28% площ з них мають низьку повноту. Низькоповнотні деревостани дуба звичайного обліковані на невеликій площі (5%).

Дубові ліси Парку характеризуються відносно невисоким видовим різноманіттям (в породному складі присутні загалом 4-6 деревних видів). Поряд з цим, у складі деревостанів участь дуба звичайного переважно недостатня (в середньому, 4-7 одиниць). Природні зміни у структурі дубових лісів спрямовані на посилення позицій ялиці і граба. У зв'язку з цим, відновлення корінних дубових деревостанів природним шляхом є довготривалим і складним процесом, тому потрібно орієнтуватись переважно на створення лісових культур

Дубові ліси сформувалися в 11-ти типах лісу. Основними з них є чотири типи: волога букова судіброва, волога грабова судіброва, волога ялицева судіброва та волога букова діброва. На вологу грабову судіброву припадає 68% площі дубових лісів, на вологу букову судіброву – 27 і на вологу букову яличину – 3%; на інші типи лісу припадає менше 1%.

Особливості структури та лісовідновних процесів у дубових деревостанах вивчали на прикладі постійної пробної площі №1 (ППП-1), яка була закладена в Старокутському ПНДВ (кв. 19, вид. 6) НПП «Гуцульщина» у заповідному урочищі «Цуханівське». Рослинне

угруповання на ППП відноситься до ялицево-звичайнодубових лісів (*Abieto (albae) - Querceta (roboris)*) і віднесене до Зеленої книги України. Постійна проба площею 1 га закладена у 2006 р. з повторним обстеженням з інтервалом у п'ять років. Польові дослідження здійснювали згідно з методикою екологічного моніторингу 2-го рівня за програмою „ICP-Forest” із доповненнями загальноприйнятих методик лісівничо-таксаційних досліджень.

Досліджувана ППП представлена триярусним, близьким до корінного, різновіковим смереково-грабово-дубовим деревостаном із складом 7Дз2Гз1Сме+Лпд, Яцб, Чш, Клг. Лісівничо-таксаційна характеристика деревостану наступна: тип лісу – D₃-гД, висота н.р.м. – 330 м, категорія ділянки – зона регульованої рекреації, вік – 143 роки, бонітет – II, повнота – 0,7, середня висота і діаметр – 18 м і 27 см відповідно, а запас – 390 м³/га.

Динаміка основних таксаційних характеристик деревостану свідчить про те, що загальний запас упродовж останніх п'ять років зменшився на 66 м³. Це стосується насамперед дуба та смереки, запас яких зменшився на 33 і 9% відповідно. Водночас збільшився запас граба, ялиці, липи. Також дещо зменшились показники середнього діаметра та середньої висоти насадження. Специфіка грабових дібров НПП полягає в тому, що практично в кожному грабово-дубовому насадженні присутня ялина європейська. Участь ялини у складі дубових насаджень змінюється в межах 10-40%. Практично у всіх дубових деревостанах НПП ялина має природне походження.

Динаміка кількості природного поновлення вказує на значне збільшення кількості підросту: 2006 р. – 8600 шт./га; 2012 р. – 10700 і 2018 р. – 149400 шт./га. Таке збільшення відбувається виключно за рахунок підросту дуба звичайного, у незначних за висотою висотних груп. Самосів дуба звичайного з'являється у рік після масового плодоношення дерев цієї породи і зосереджений по окремих «вікнах» серед підліску і трав'яного вкриття, проте вже за декілька років після проростання насіння самосів гине за недостатністю освітлення, внаслідок зімкнутості верхніх ярусів.

Природне поновлення у вологих грабових дібровах Парку загалом успішне, але переважно за рахунок супутніх порід. Підріст дуба з'являється лише в насінні роки та існує під наметом не більше 5-10 років. Тобто, поновлення корінних дібров природним шляхом є довготривалим і складним процесом. Значний вплив на інтенсивність природного поновлення виявляють підлісок і трав'яне вкриття.